

A fenntartható fogyasztás és termelés mindannyiunk kihívása

Az, ahogyan az árukat megtermeljük, használjuk, majd tőlük megszabadulunk, nem tartható fenn, és bolygónk természeti erőforrásainak gyors kimerüléséhez vezet.

Életminőségünknek, jólétünknek és gazdaságunk növekedésének feltétele, hogy életünket a környezet által szabott korlátok közé szorítsuk.

Az Európai Unió a fenntartható fejlődés, növekedés és foglalkoztatás mellett kötelezte el magát. Ez a termékek minőségének, a termelési módszerek hatékonyságának és a fogyasztói szokások javulásának ösztönzését jelenti.

A kormányoknak, az üzleti vállalkozásoknak és az állampolgároknak tenniük kell azért, hogy a mostaninál fenntarthatóbb társadalmak jöjjenek létre.

Korunk gazdasági életének globális jellege miatt olyan szakpolitikákra van szükség, amelyek azzal is foglalkoznak, hogy az Európai Unióban szokásos életmódok milyen hatást gyakorolnak a világ más részeire.

Többet kevesebbel

1. ténymegállapítás: Ha az emberek a világ többi részén is olyan életmódot folytatnának, mint Európában, bolygónk erőforrásainak két és félszeresére volna szükség.

Európa az utóbbi években páratlan jólétnek örvendett, ami új munkalehetőségekben, a gazdaság stabilitásában, a munkanélküliség alacsony szintjében és magas termelékenységben nyilvánult meg. A gazdaság erejének és versenyképességének fenntartásához azonban elengedhetetlen az egészséges környezet. A folyamatos gazdasági növekedés, az életmód változásai és a technológiák egyre elterjedtebb használata miatt állandóan nő a termékek és szolgáltatások iránti kereslet. Könnyű belátni, hogy amíg természeti és energetikai erőforrásaink felhasználása nem hatékony, több hulladékot termelünk, mint amennyit újrafeldolgozással hasznosítani tudunk, ezzel pedig hozzájárulunk az éghajlatváltozáshoz.

Az elmúlt évtizedekben előrelépés történt a fogyasztás és a termelés környezeti hatásainak kezelésében: javult a levegő minősége, a hulladékot és az ipari szennyezést fokozottabban ellenőrzik, a termékek hatékonyabbá, a fogyasztók pedig tájékozottabbá váltak. Ezek a lépések jó irányba mutatnak, de olyan mérvű környezeti kihívásokkal – az éghajlatváltozással, a természeti erőforrások és a biológiai sokféleség gyors pusztulásával – kell szembenéznünk, hogy ennél határozottabb intézkedésekre van szükség.

Gyökeresen változtatni kell a természeti erőforrások kitermelésének, valamint a termékek előállításának, terjesztésének, használatának és hulladékként való ártalmatlanításának módján. Minden társadalmi szinten – az egyéntől és az ipartól kezdve a központi és a helyi kormányzatig – cselekedni kell, hogy visszafordítsuk a jelenlegi tendenciát, és életünket az ökológiailag megszabott korlátok közé szorítsuk.

Az Európai Unió és tagállamai felismerték a változás szükségességét, vagyis azt, hogy gazdasági berendezkedésünket és életmódunkat fenntarthatóbbá kell tenni. Az Európai Bizottság 2008 júliusában cselekvési tervet indított útjára a fenntartható fogyasztásról, termelésről és iparpolitikáról: ez a meglévő szakpolitikákra épül, megerősítve és további intézkedésekkel, cselekvésekkel kiegészítve azokat. A cselekvési terv olyan dinamikus keretprogramot fogalmaz meg, amely javítja a termékek energetikai és környezeti teljesítményét, keresletet teremt a színvonalasabb termékek iránt, és segíti a fogyasztókat a megfontolt választásban. Az intézkedések szigorú termékszabványokkal kívánnak fellépni a környezetbarát tervezés, a zöld közbeszerzés, az öko címkézés és az öko innováció érdekében. A cselekvések a színvonalasabb termékek és a tudatos fogyasztás meghonosítására, a termelés karcsúsítására és a fenntartható termékek világpiacának kialakítására törekednek.

A termékek színvonalának emelése

2. ténymegállapítás: Az Európai Unióban várhatóan 9%-kal több energia fogy 2020-ban, mint 2005-ben.

Azok a termékek, amelyeket mindennap megveszünk és használunk, mind jelentős hatással vannak a környezetre, az előállításukhoz felhasznált anyagok, a használatukhoz szükséges energia és az általuk képződő hulladék következtében.

Ahhoz, hogy a modern társadalom hosszú távon is fenntartható legyen, minden ágazatban azokhoz a termékekhez kell igazítani a mércét, amelyeknek legkisebb a környezeti hatása. Első lépésként fontos kivonni a forgalomból az olyan termékeket, amelyek energia- vagy vízkészleteinkkel pazarlón bánnak, vagy veszélyes anyagokat tartalmaznak. A terméktervezés környezeti szempontjaira hivatkozva sikerült betiltani az olyan hűtőszekrényeket és aeroszolokat, amelyek ózonlebontó vegyi anyagot, például CFC-t tartalmaznak, és visszaszorítani az illékony szerves vegyületek használatát festékek és oldószerek összetevőjeként. Az egyes veszélyes anyagok alkalmazásának korlátozásáról szóló irányelv minél kisebbre kívánja csökkenteni az elektromos és elektronikus berendezések hulladékká válásakor jelentkező környezeti hatást, ezért gondoskodik arról, hogy a gyártók ne használhassanak olyan összetevőt vagy alkatrészt, amely korlátozás alá eső anyagot tartalmaz.

A gyártmányok tervezési szakasza döntő fontosságú. A termékek környezeti hatásának csökkentéséhez új minimális termékszabványokat kell kidolgozni. A környezetbarát tervezés követelményeit – amelyek már most vonatkoznak az energiefelhasználó termékekre, például a háztartási gépekre – az Európai Bizottság ki kívánja terjeszteni az energiával kapcsolatos, vagyis a használatuk során környezeti hatást kifejtő termékekre, például az ablakokra vagy a vízellátó berendezésekre.

A legkönyvetkímélőbb termékek iránti kereslet többek között zöld közbeszerzéssel (lásd a keretes részt) kelthető fel, hiszen a közszerveken keresztül jelentős vásárlóerő mozgósítható. A zöld közbeszerzés fontos jelzőértékkel bír a piac számára, ezért innovációra ösztönöz, és megalapozza a fenntarthatóbb termékek tömeges piaci elterjedését.

© iStockphoto

Felelős és döntésképes fogyasztók

3. ténymegállapítás: Az európai háztartások jelentősen hozzájárulnak az éghajlatváltozás, a légszennyezés, a vízszennyezés, a földhasználat és a hulladékképződés környezeti problémáihoz.

Növekvő környezettudatosságunk ellenére többnyire nehezünkre esik saját fogyasztási szokásainkat összefüggésbe hozni olyan átfogó problémákkal, mint az éghajlatváltozás. A jelenlegi fenntarthatatlan tendencia csak úgy fordítható meg, ha a fogyasztó tájékozott, döntésképes, és átérzi választásainak horderejét.

Olyan, közérthető és színvonalas tájékoztatásra van szükség, amelyből az emberek megtudhatják, pénzköltési szokásaik milyen változtatásaival érhetik el a legnagyobb hatást. Az embereknek tudniuk kell, melyek a legkörnyezetkímélőbb termékek, hogyan használhatók leghatékonyabban, és hogyan lehet tőlük minél tisztábban megszabadulni.

A fogyasztók tájékoztatását több címkézési rendszer is szolgálja. Az európai ökocímke virágot ábrázoló logója a legjobb környezeti teljesítményű termékekre kerül rá különféle termékcsoportokon belül (lásd a keretes részt). A rendszert most vizsgálják felül, hogy vonzóbb legyen a vállalkozások és a fogyasztók számára.

Hasonló elv szerint működik az EU-energiacímke is, amely a legenergiahatékonyabb konyhai berendezések és izzók megtalálásában segít a fogyasztóknak.

A fontosabb kiskereskedelmi hálózatok és gyártók közül többen már most tesznek a hulladékképződés ellen, környezeti tájékoztatást adnak a termékekről, és több fenntartható terméket értékesítenek. Kezdeményezéseiket olyan, egész Európára kiterjedő kiskereskedelmi fórum fogja felkarolni, amely a kiskereskedelmi ágazat és ellátási lánc környezeti lábnyomát hivatott csökkenteni a fenntarthatóbb termékek népszerűsítésével és a fogyasztók tájékoztatásának javításával.

A termelés karcsúsítása

4. ténymegállapítás: Termékeink előállításának módja és energiahatékonyága közvetlenül összefügg az éghajlatváltozásnak és a természeti erőforrások fogyásának környezeti kihívásával.

Az Európai Unióban folytatott szakpolitikák eddig is viszonylag sikeresek voltak az ipari termelés környezetbarátabbá tételében és az energiahatékony gyártási folyamatok ösztönzésében, így módon csökkentve a szennyezést és a hulladékképződést és növelve a hulladék-újrafeldolgozás arányát. Ennél azonban többre van szükség az anyaghatékony fogalmának elfogadtatásához és az innováció élvonalába tartozó ökoteknológiák általános meghonosításához.

Cselekvés a termékek frontján

A termékek esetében a tervezés az egész életciklusra nézve alapvetően meghatározza a környezeti teljesítményt. Az energiafelhasználó termékek környezetbarát tervezéséről szóló irányelv adta keretnek köszönhetően meghatározható, hogy milyen minimális követelményeknek feleljenek meg azok a hétköznapi termékek, amelyek jelentős részt vesznek ki a teljes energiafelhasználásból. Az értékelésbe jelenleg bevont termékek között szerepelnek az utcai, irodai és otthoni világítótestek, a vízfűtők és a televíziókészülékek.

A Bizottság javaslatot tesz arra, hogy e követelményeket terjesszék ki általában az energiával kapcsolatos termékekre, ami lehetővé tenné olyan kiemelt termékcsoportok bevonását, mint a vízfűtők és az építőanyagok.

Ezenkívül európai uniós szinten több olyan címkézési rendszer is létezik, amely segít a fogyasztóknak a leghatékonyabb termék – például villamosági cikk – kiválasztásában. E címkézési rendszerek a jövőben a termékek és a környezeti hatások szélesebb körére fognak kiterjedni.

Zöld közbeszerzés

Az Európai Unió bruttó hazai termékéből 16%-ot tesznek ki a közkiadások. A szabályozás lehetővé teszi, hogy a közszervek környezeti kritériumokhoz kössék a közbeszerzési szerződések odaítélését: ezt nevezik zöld közbeszerzésnek.

A zöld közbeszerzés a közszerveknek és a társadalom egészének egyaránt megtakarítást jelent. Azzal, hogy a közszervek zöld közbeszerzési politikát vezetnek be, ennek közvetlen környezetvédelmi előnyeinek túlmenően a zöld termékek és technológiák piacát is serkentik, különösen olyan ágazatokban, mint az építőipar, a közlekedés és az irodatechnika.

Az Európai Bizottság számos olyan cselekvést indított útjára, amely a zöld közbeszerzés elterjedését hivatott ösztönözni. Az új kezdeményezések között szerepel a zöld közbeszerzés közös kritériumainak kialakítása, a célkitűzések megfogalmazása, valamint a jogi és operatív iránymutatás bővítése. A fenntartható fogyasztás és termelés cselekvési terve keretében felmerül bizonyos arányú zöld közbeszerzés kötelezővé tétele egyes termékek esetében: ennek kidolgozása a későbbiekben várható.

© iStockphoto

Ki a virágot szereti...

Összetéveszthetetlen virág alakú logójával az uniós ökocímke egyértelműen segít a fogyasztóknak a környezetbarát termékek és szolgáltatások – például mosópor vagy kemping – kiválasztásában.

Az ökocímke logóját viselő termékeknek szigorú környezetvédelmi kritériumokat kell teljesíteniük. 1992-es bevezetése óta a rendszer folyamatosan bővül, így mára 26 termékcsoportra terjed ki, köztük a textiltermékekre, a festékekre, a papírtermékekre, a tisztítószerre, a háztartási berendezésekre és olyan szolgáltatásokra is, mint például a fizetővendéglátás.

A felülvizsgált rendszer fokozottabb hangsúlyt fog helyezni a legjelentősebb környezeti hatással járó és a legnagyobb javulást ígérő termékekre és szolgáltatásokra. A felülvizsgálattal egyúttal csökkenni fog a bürokrácia, és egyszerűbbé válnak a kritériumok, így a címke további termékcsoportokra terjeszthető ki.

További információ:

http://ec.europa.eu/environment/eussd/escp_en.htm

<http://www.eea.europa.eu/themes/households/eea-activities>

<http://esa.un.org/marrakechprocess/>

Az ipari termelést érintő nagyberuházások költségei lassan térülnek meg, ezért a cégek pénzügyi támogatást és szilárd szabályozási keretet igényelnek a gyártási folyamataikat energiahatékonyabbá tevő beruházásokhoz.

Az energiahatékonyság növelésének egyik módja, ha a vállalkozás környezetvédelmi vezetési rendszert vezet be: ilyen önkéntes rendszer az EMAS (az Európai Unió környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszere), amely segít a vállalkozásoknak termelési eljárásaik optimalizálásában és az erőforrások hatékonyabb felhasználásában. Az Európai Bizottság jelenleg felülvizsgálja a rendszert, hogy a költségek és az adminisztráció csökkentése révén azt vonzóbbá tegye a cégek, különösen pedig a kis- és középvállalkozások számára.

A környezetvédelmi iparág piaca gyorsan bővül. Az Európai Unió az ökoipar fejlődését azzal kívánja ösztönözni, hogy kedvezőbb szabályozási környezetet alakít ki, és feltérképezi, hogy az információs és kommunikációs technológiákban milyen lehetőségek rejlenek a fenntarthatóság növelésére.

Globális összefüggések

5. ténymegállapítás: Ha a fogyasztási szokások változatlanok maradnak, a világ erőforrás-felhasználása húsz éven belül megnégyszereződik.

Az utóbbi években számottevően megnőtt a fogyasztási cikkek és az ipari eszközök európai importja.

A nyersanyagokat a világ más részein termelik ki és dolgozzák fel, majd a terméket Európába szállítják, s mindez a környezet kárára megy. Az árut gyakran azokban a fejlődő országokban állítják elő, amelyek a legkevésbé vannak felkészülve a környezeti terhelés kezelésére.

Ráadásul sok áru-termelő ország – így például Kína – gyors ütemben gyarapszik mind gazdaságát, mind népességét tekintve. Ezekben az országokban a jóléttel együtt az erőforrások és az energia iránti kereslet is növekszik. Ha tehát a nyugati fogyasztási szokások folytatják térhódításukat a szóban forgó országokban, a környezeti terhelés még drámaibban meg fog ugri.

Az Európai Unió nemzetközi szinten is a helyes gyakorlatok elterjesztésén munkálkodik, így a fenntartható fogyasztásról és termelésről szóló (marrakesi folyamatként ismert) tízéves ENSZ-keretprogram keretében fellép a fenntarthatóbb fogyasztási és termelési politikákért.

Az Európai Bizottság az éghajlatváltozásról jelenleg folyó tárgyalások keretében támogatni fogja, hogy nemzetközi megállapodások jöjjenek létre az egyes ipari ágazatokban a szén-dioxid-kibocsátás csökkentéséről. Ezenkívül a kereskedelem-politikára és az ipari ágazatokkal folytatott párbeszédre összpontosítva erőfeszítések történnek az alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológiák és a környezetbarát termékek és szolgáltatások kereskedelmi vámjának eltörlésére.

© Európai Bizottság 2009.
Másolat készítése a forrás
megjelölésével megengedett.

